Pere Calders, escriptor del mes

Diuen les bones llengües que és un "bon noi". I li agrada. Però ell, als 78 anys es confessa "optimista patològic" i veu la jubilació com un oasi per dedicar-se a la feina preferida: escriure.

L'imprevist i l'absurd no l'han abandonat mai al llarg del camí. Potser per això va passar tan ràpidament de la guerra civil a l'exili mexicà. En el viatge, però, el neguit no el va deixar estar-se més d'una setmana en un camp de concentració francès: va escapolir-se entre senegalesos i vigilants. Ningú no el va veure. Són els avantatges d'un home menut.

A Mèxic, tenia una petita agència de publicitat. Feia la propaganda de Canada Dry fins que el representant mexicà d'aquest beuratge margant el va sorprendre amb una Coca-Cola damunt la taula. I és que Pere Calders és, de cap a peus, l'eterna efervescència. O la "sensació de viure". Al peu de la lletra.

—*Vostè té fama de "bon noi" i d'entremaliat, en el bon sentit de la paraula; ¿com es cou això?*

—Als 78 anys que em diguin bon noi m'afalaga molt, em trau anys de sobre i l'entremaliat, com que tenc deu néts, sé que té moltes facetes i no sabria si identificar-me amb alguna. M'agrada si és en el sentit de divertit, com a persona i com a escriptor, però a la meua edat considerar-me entremaliat em semblaria coqueteria.

—*¿Què pensa d'aquesta aurèola de persona consagrada, de patum, que té?*

—Miri, al nostre país tot és relatiu; això que en diem prestigi, fama, estar consagrat... En el cas de la patum, se li ha donat un significat que no és el que tenia originàriament. La patum és una persona que vol figurar en moltes coses que no li corresponen, que vol fer un paper que no és el seu i és, més aviat, una imatge ridícula. En aquest sentit, no m'agradaria ser-ho. Ara bé, en el sentit d'haver passat unes experiències, com per exemple, llargues temporades sense que ningú et conegui, quan es produeix una certa reconeixença de la teva obra, això és un motiu de satisfacció.

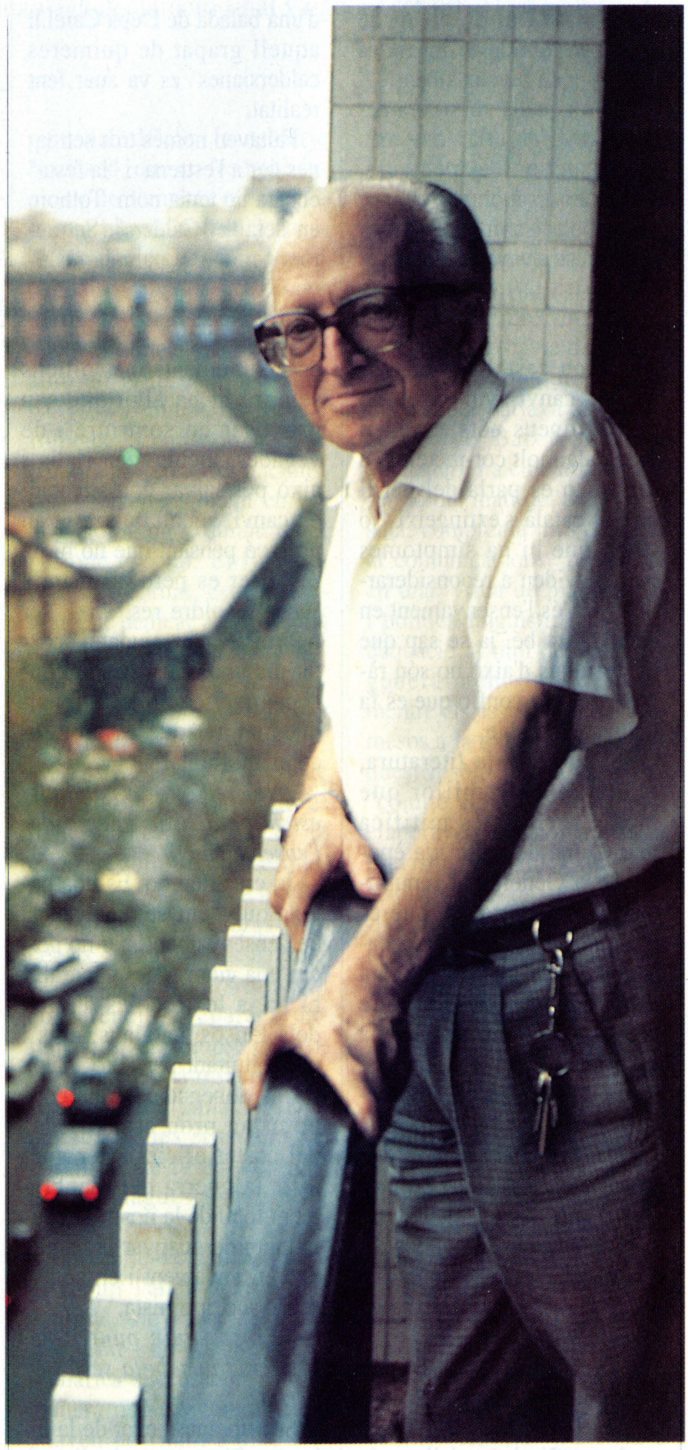

"A la meva edat considerar-me entremaliat em semblaria coqueteria".

FOTO: JORDI MORERA

—*Tothom parla d'*Antaviana *com de la rampa de llançament de Pere Calders, però ¿quin paper ha fet en el seu vol cap a la popularitat el fet que els seus textos s'utilitzin en el camp de l'ensenyament?*

—Vostè ha lligat dues coses que contribueixen a aquest qualificatiu de rellançament. *Antaviana* va coincidir amb un moment de circumstàncies favorables, que li van proporcionar una bona acollida. Una d'elles va ser que el grup de teatre Dagoll Dagom va fer un muntatge dels meus contes molt satisfactori i va tenir un gran èxit. Però gairebé a l'hora, a Catalunya començava l'ensenyament en català i el conte és un gènere literari que es presta molt per l'aprenentatge d'una llengua, més que la novel.la o la poesia, de les quals és més difícil fer-ne una anàlisi lingüística. Lligant aquests dos aspectes, popularitat i difusió, es pot explicar una mica allò que s'ha anomenat el "boom Calders". Ara bé, sortíem d'una

CD, 6A i "el Calders"

Corria l'any 78 quan DD va trobar-se a les mans una sèrie de textos dels quals n'havia d'escollir un. Ni Brecht, ni Gombrowicz, ni Dürrenmatt, ni la llegenda del Comte Arnau aconseguiren enfosquir la "temptació Calders".

Simplicitat plena de fantasia, ironia carregada de tendresa, humor ingenu i amarg, eren els ingredients d'aquesta llaminadura-sorpresa que DD va voler embolicar amb una il.lusió: revelar públicament la personalitat d'un escriptor català de primeríssima línia i incomprensiblement marginat per la "cultureta" del país. Així, DD va començar a somiar desperta amb un arlequí que no descansava ni de nit ni de dia. I la fàbrica de màgia es va posar en funcionament.

Però aquella atmosfera necessitava alguna cosa més per esdevenir espectacle. DD, per un moment, ho va vuere claríssim i va albirar una música especial per a l'ocasió. Un home que es feia dir 6A era l'alternativa perfecta per l'ocasió

D'aquesta manera, DD es va posar a assajar en un local polsós del Peu de Funicular. I al so d'una havanera i d'una balada de Depa Carel.li aquell grapat de quimeres caldersianes es va anar fent realitat.

Faltaven només tres setmanes per a l'estrena i "la festa" encara no tenia nom. Tothom en deia "el Calders". Set actors pensant la paraula màgica i quan aquesta aparegué no tots hi estaren d'acord. Es va sotmetre a votació. I va guanyar.

Anys després i recordant aquests moments ben segur que Dagoll Dagom haurà pensat més d'un cop: "la sort existeix".

Era un 27 de setembre. La Sala Villarroel estava de gom a gom. La gran nit havia arribat. Després de sis mesos d'embaràs, *Antaviana* veia la llum.

J. M.

---

etapa molt fosca i hi ha altres escriptors, molt importants, que van romandre ofegats també durant aquesta època. A mi se m'ha pres com a punt de referència, però m'agradaria fer justícia i dir que va ser un fenomen que va afectar tot el país.

—Vostè s'ha definit en alguna ocasió com a "optimista patològic", ¿s'ho considera també respecte al panorama actual de la llengua i la literatura catalanes?

— Sí, completament. Per una raó senzillíssima: tenim molts problemes, moltes preocupacions, moltes coses que hem de resoldre, i no només des dels quaranta anys del franquisme sinó des de molt abans, però jo diria que estem millor que mai. Avui encara no podem fer tot el que voldríem, però, el que podem fer, ho fem i força ben fet.

És evident que el pessimisme, des del meu punt de vista, no resol mai res i l'optimisme potser sí. És un incentiu per treballar. Els meus avis, que eren profundament catalans, eren uns pagesos del Vallès i eren analfabets en el seu idioma, com tota la gent d'aquella època. Quan s'escrivien entre ells feien servir un castellà macarrònic; en canvi avui em trobo que els meus néts escriuen un català molt cor-recte. És a dir, quan es parla del perill que el català s'extingeixi jo trobo que hi ha símptomes que conviden a reconsiderar-ho i un n'és l'ensenyament en català. Ara bé, ja se sap que els resultats d'això no són ràpids, però jo confio que es fa un avanç notable.

Pel que fa a la literatura, també la veig millor que mai. Crec que es mitifica massa una determinada època de la Generalitat republicana, molt curta, en què es diu que hi havia set diaris catalans i ara només n'hi ha dos, però no diem que entre tots set no feien una tirada com la que fan ara aquests; hi havia setmanaris a Barcelona, però no hi havia una premsa comarcal com la que tenim ara. Tot això són motius d'optimisme, mai no de pessimisme. Ja sé que les dificultats hi seran sempre.

—¿I li resulta pràctic ser tan optimista?

—El que em resulta és molt més còmode que no el contrari. He passat situacions molt conflictives al llarg de la vida –guerra, camp de concentració, exili...– , però en els moments més difícils sempre hi ha algú que sap provocar un somriure i de vegades, inclús, una rialla i això pot salvar una situació; en canvi, aquell que resta en un racó pensant que no hi ha res a fer es perd ell mateix sense resoldre res. Així, ser optimiste m'ha ajudat a acostar-me una mica més al concepte que tenim de la felicitat, malgrat que és un concepte molt relatiu.

—¿No creu que els catalans estem perdent la guerra de l'ensenyament?

—Jo crec que no. És una batalla que hem de guanyar, la de l'ensenyament, per no perdre una guerra més general. I hi ha, a les escoles d'arreu dels Països Catalans, nois i noies lluitant per això d'una forma abnegada. Molts cops no estan prou assistits des del costat oficial i per guanyar la guerra del recobrament total de la nostra identitat hem de guanyar la batalla de l'ensenyament i en aquest sentit sóc optimista.

—¿Fins a quin punt Pere Calders fa ús de la seva llibertat?

—Sóc un apassionat de la llibertat. Si em vaig inclinar a escriure i a no dedicar-mi professionalment va ser per poder fer-ho sense haver de pensar en un editor o en un llibre que s'ha de fer. Així, expliques senzillament una cosa a un altre, sense cap mena de trava. I aquesta sensació de llibertat m'ha ajudat en moments difícils de la meua vida. La literatura ha estat, doncs, un bon camí per donar sortida a aquest afany de llibertat.

—Malgrat haver anat voluntari al front de Terol, l'any 38, he pogut constatar en articles i declaracions seues que vostè té un fort sentiment antimilitarista; ¿què pensa dels joves que deserten a l'exèrcit?

—Algun militar ha qualificat aquests joves de covards, però jo crec que s'ha de ser molt valent per desertar. Sóc enemic total de la guerra i considero que es una vergonya per al gènere humà, per això sóc antimilitarista convençut i visceral.

Hi ha una cosa que es confon moltes vegades; jo no sóc enemic només dels militars com a professió, sinó del conjunt d'aspectes que fan que es parli d'una manera global de la necessitat dels exèrcits.

Joan Marí